

## EXERCISE OF THE RIGHT OF ATTRIBUTION FOR JOURNALISTIC WORKS IN DIGITAL MEDIA

Ruzmurodova Lobarkhon Mirzobek qizi

Researcher (PhD) at Tashkent State University of Law

E-mail: [mirzayevnalobarkhon@gmail.com](mailto:mirzayevnalobarkhon@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4025-1706>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21817851>

**Abstract.** The thesis analyzes the substance of the right of attribution regarding journalistic works in digital mass media. It distinguishes between the author's real name, pseudonym, and anonymous publication methods, while evaluating the retention of author information in material reposts, headline cards, search engine results, and social media announcements. Uzbek law is contrasted with the Berne Convention, German law, and French law. Without proposing legislative amendments, the research establishes functional criteria for attribution within the framework of existing law.

**Keywords:** journalistic work, authorship, author's name, pseudonym, anonymous publication, attribution, digital media.

## РЕАЛИЗАЦИЯ ПРАВА НА УКАЗАНИЕ АВТОРА ЖУРНАЛИСТСКОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ЦИФРОВЫХ СМИ

Рўзмуродова Лобархон Мирзобек қизи

Самостоятельный соискатель (PhD)

Ташкентского государственного юридического университета

E-mail: [mirzayevnalobarkhon@gmail.com](mailto:mirzayevnalobarkhon@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4025-1706>

**Аннотация.** В тезисе анализируется содержание права на указание имени автора журналистского произведения в цифровых средствах массовой информации. Разграничиваются способы публикации под настоящим именем автора, псевдонимом и анонимно, а также оценивается сохранение информации об авторе при репосте материала, в заголовках-карточках, результатах поиска и анонсах в социальных сетях. Законодательство Узбекистана сопоставляется с Бернской конвенцией, правом Германии и Франции. Исследование обосновывает функциональные критерии атрибуции в рамках действующего права, не предлагая изменений в законодательство.

**Ключевые слова:** журналистское произведение, авторство, имя автора, псевдоним, анонимная публикация, атрибуция, цифровые СМИ.

## RAQAMLI OAVDA JURNALISTIK ASAR MUALLIFINI KO'RSATISH HUQUQINING AMALGA OSHIRILISHI

Ro'zmurodova Lobarxon Mirzobek qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti (PhD) mustaqil izlanuvchisi

E-mail: [mirzayevnalobarkhon@gmail.com](mailto:mirzayevnalobarkhon@gmail.com)

Orcid: <https://orcid.org/0009-0005-4025-1706>

**Annotatsiya.** Tezisdan raqamli ommaviy axborot vositalarida jurnalistik asar muallifini ko'rsatish huquqining mazmuni tahlil qilinadi. Muallifning haqiqiy ismi, taxallusi va imzosiz e'lon qilish usullari bir-biridan farqlanib, materialni qayta joylashtirish, sarlavha kartochkasi, qidiruv natijasi va ijtimoiy tarmoq anonsida muallif haqidagi ma'lumotning saqlanishi

baholanadi. O'zbekiston huquqi Bern konvensiyasi, Germaniya va Fransiya huquqi bilan qiyoslanadi. Tadqiqot qonunchilikka o'zgartirish taklif qilmasdan, amaldagi huquq doirasida atributsiyaning funksional mezonlarini asoslaydi.

**Kalit so'zlar:** jurnalistik asar, mualliflik, muallif ismi, taxallus, imzosiz e'lon qilish, atributsiya, raqamli OAV.

Raqamli OAVda jurnalistik material birgina veb-sahifa bilan cheklanmaydi. U bosh sahifadagi anons, mobil ilova, qidiruv tizimi natijasi, ijtimoiy tarmoq kartochkasi, elektron arxiv va boshqa platformadagi qayta joylashtirish shakllarida tarqaladi. Asar matni saqlangan bo'lsa ham, muallif haqidagi ma'lumot ayrim interfeyslarda qisqarishi yoki butunlay yo'qolishi mumkin. Shu sababli muallifni ko'rsatish huquqini faqat maqola sahifasidagi imzo mavjudligi bilan baholash yetarli emas.

O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonuni 18-moddasida muallifning ikki o'zaro bog'liq huquqi mustahkamlangan: asar muallifi deb e'tirof etilish huquqi hamda asardan haqiqiy ism, taxallus bilan yoki imzosiz foydalanish yoxud foydalanishga ruxsat berish huquqi. Birinchi huquq asarning muayyan shaxs ijodi ekanini tan olishni, ikkinchisi esa ommaga aynan qaysi nom shakli taqdim etilishini muallif belgilashini anglatadi. Demak, ismni ko'rsatmaslik har doim huquqbuzarlik emas; u muallifning erkin tanloviga asoslangan bo'lsa, huquqni amalga oshirish shaklidir.

Mualliflik ismi-sharifiga bo'lgan huquqni asarning o'ziga xos identifikatori sifatida tushunish zarur. Haqiqiy ism muallifning fuqarolik identifikatsiyasini, taxallus esa u tanlagan ijodiy identifikatsiyani bildiradi. Imzosiz e'lon qilish esa mualliflikning yo'qligini emas, asar bilan muallif o'rtasidagi aloqa ommaga oshkor qilinmasligini anglatadi. Shu bois tahririyat muallifning imzosiz e'lon qilish haqidagi tanlovini keyinchalik bir tomonlama ravishda haqiqiy ism bilan almashtira olmaydi; aksincha, muallif ko'rsatilishini so'ragan asarni "tahririyat material" sifatida berish ham uning tanloviga zid bo'lishi mumkin.

Bern konvensiyasining 6bis-moddasi mulkiy huquqlardan mustaqil ravishda va ular boshqa shaxsga o'tkazilganidan keyin ham muallifning asarga mualliflikni talab qilish huquqini saqlaydi. Ushbu xalqaro qoida muallif nomini ko'rsatish huquqining iqtisodiy foydalanish vakolatidan ajralishini bildiradi. Nashriyot yoki tahririyat materialdan foydalanish vakolatiga ega bo'lishi mumkin, biroq bundan mualliflikni o'z nomiga olish yoki muallif ko'rsatilishini o'zboshimchalik bilan o'zgartirish vakolati kelib chiqmaydi.

O'zbekiston qonunining 26-moddasi ham muallif nomi va manbani ko'rsatishni asardan ayrim erkin foydalanish holatlarining majburiy sharti sifatida belgilaydi. Jumladan, gazeta va jurnallardagi maqolalardan matbuot sharhi shaklida iqtibos olish hamda kundalik masalalarga oid maqolalarni takrorlashda muallifning ismi-sharifi va olingan manba ko'rsatilishi lozim. Bu yerda atributsiya faqat odob talabi emas, asardan roziliksiz foydalanishning qonuniyligini belgilovchi shartdir. Muallif nomi yoki manbaning olib tashlanishi foydalanishning huquqiy asosiga ta'sir qiladi.

Germaniya Mualliflik huquqi to'g'risidagi qonunining §13-moddasi muallifga o'z muallifligining tan olinishini talab qilish, asarda muallif ko'rsatilishi yoki ko'rsatilmasligini hamda qanday belgi qo'llanishini belgilash huquqini beradi. Ushbu norma uchta elementni birlashtiradi: mualliflikni tan olish, muallif belgisining mavjudligi va uning shaklini tanlash. Raqamli OAVga tatbiq etilganda, faqat ismni matn ichida bir marta yozish emas, balki

foydalanuvchi materialni qaysi ko'rinishda qabul qilsa, o'sha ko'rinishda muallif bilan aloqa uzilmasligi muhimdir.

Fransiya Intellektual mulk kodeksining L121-1-moddasi muallifning ismi, maqomi va asariga hurmat huquqini shaxs bilan uzviy bog'liq, muddatsiz, boshqa shaxsga o'tkazilmaydigan va da'vo muddati bilan cheklanmaydigan huquq sifatida belgilaydi. Fransuz yondashuvida "maqom" tushunchasi muallifning asardagi ijodiy sifatini ham himoya qiladi. Jurnalistik materialga nisbatan bu jurnalistni oddiy axborot manbasi, tahririyat xodimi yoki texnik tayyorlovchi sifatida emas, aynan asar muallifi sifatida ko'rsatish zarurligini anglatadi.

Qiyosiy tahlil O'zbekiston, Germaniya va Fransiya huquqida umumiy asos mavjudligini ko'rsatadi: muallif nomining qaysi shaklda berilishini muallifning o'zi belgilaydi va bu vakolat asardan foydalanish huquqidan mustaqildir. Farq normaning ifoda usulidadir. O'zbekiston qonuni haqiqiy ism, taxallus va imzosiz foydalanishni batafsil sanaydi; Germaniya muallif belgisining mavjudligi va shaklini tanlashni ajratadi; Fransiya esa ism, maqom va asarga hurmatni yagona shaxsiy huquq doirasida himoya qiladi.

Raqamli muhitda atributsiya buzilishini uch holatdan farqlash lozim. Birinchi holat — muallif nomini butunlay olib tashlash. Ikkinchi holat — ismni noto'g'ri shaxsga bog'lash yoki tahririyatni asar muallifi sifatida ko'rsatish. Uchinchi holat — muallif nomi asosiy sahifada mavjud bo'lsa-da, materialning mustaqil tarqaladigan ko'rinishlarida nom bilan asar o'rtasidagi aloqa uzilishi. Uchinchi holat texnik jihatdan ko'pincha e'tibordan chetda qoladi, lekin aynan qidiruv va ijtimoiy tarmoq orqali o'qiladigan materiallarda amaliy ahamiyatga ega.

Muallifni ko'rsatishning yetarliligini to'rtta mezon bilan baholash mumkin. Birinchisi — aniqlik: ism yoki taxallus aynan shu asar muallifiga tegishli bo'lishi kerak. Ikkinchisi — bog'liqlik: o'quvchi ism qaysi materialga taalluqli ekanini anglay olishi lozim. Uchinchisi — ko'rinarlilik: atributsiya yashirin texnik maydonda emas, odatiy foydalanishda ko'rinadigan joyda berilishi kerak. To'rtinchisi — barqarorlik: asar boshqa sahifa yoki platformaga o'tganda muallif haqidagi ma'lumot asardan ajralib qolmasligi zarur. Mazkur mezonlar yangi huquq yaratmaydi, balki mavjud ismga bo'lgan huquqning raqamli shaklda bajarilganligini baholashga xizmat qiladi.

Atributsiya bilan manbani ko'rsatish bir xil tushuncha emas. "Manba: nashr nomi" yozuvi material qayerdan olinganini bildiradi, lekin jismoniy shaxs bo'lgan muallifni aniqlamaydi. Aksincha, faqat jurnalist ismini ko'rsatish dastlabki nashr yoki huquqiy foydalanish manbasini bildirmasligi mumkin. O'zbekiston qonunining 26-moddasi ushbu ikki talabni yonma-yon qo'llashi bejiz emas: ayrim erkin foydalanish holatlarida ham muallif, ham olingan manba ko'rsatilishi talab qilinadi.

Jurnalistning imzosiz e'lon qilish huquqi ham alohida himoya talab qiladigan tanlovdir. Anonimlik jurnalistning xavfsizligi, manbalarni himoya qilish, jamoaviy tahrir loyihasi yoki shaxsiy ijodiy strategiya bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bunday tanlov mualliflik huquqidan voz kechish hisoblanmaydi. O'zbekiston qonunida mualliflik prezumpsiyasi asar nusxasida muallif sifatida ko'rsatilgan shaxs foydasiga amal qiladi, biroq imzosiz asarning haqiqiy muallifi boshqa dalillar bilan o'z muallifligini isbotlash imkonini saqlab qoladi.

Amaldagi normalardan kelib chiqadigan amaliy xulosa shuki, tahririyat muallif nomini faqat maqolaning to'liq sahifasida emas, materialning mustaqil mazmun kasb etadigan raqamli ko'rinishlarida ham asar bilan bog'liq holda saqlashi lozim. Bunda texnik platformaning imkoniyati, materialning hajmi va muallifning haqiqiy ism, taxallus yoki imzosiz e'lon qilish

bo'yicha tanlovi hisobga olinadi. Qisqa havola yoki oddiy navigatsiya elementi mustaqil asar sifatida baholanmaydi; biroq sarlavha, mazmunli parcha va tasvir birgalikda materialni tanitadigan kartochka hosil qilsa, muallif bilan aloqa masalasi huquqiy ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli OAVda muallifni ko'rsatish huquqi maqola oxiriga ism yozish bilan tugamaydi. Uning mazmuni mualliflikni tan olish, muallif belgisining shaklini muallif tanlashi va asar tarqalishining funksional ko'rinishlarida bu aloqaning saqlanishidan iborat. O'zbekistonning amaldagi 18 va 26-moddalari, Bern konvensiyasi 6bis-moddasi, Germaniya UrhG §13 hamda Fransiya CPI L121-1 o'zaro uyg'un holda muallif nomini iqtisodiy foydalanish huquqidan mustaqil shaxsiy huquq sifatida himoya qiladi. Raqamli atributsiyani aniqlik, bog'liqlik, ko'rinarlilik va barqarorlik mezonlari asosida baholash mavjud huquqning amalda to'liq bajarilganligini aniqlash imkonini beradi.

### **Adabiyotlar, References, Литературы:**

1. O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonuni, 18-modda. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/docs/-1022944>.
2. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, Art. 6bis(1), Paris Act of 24 July 1971, as amended on 28 September 1979. WIPO Lex: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283698>.
3. O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonuni, 26-modda. <https://lex.uz/docs/-1022944>.
4. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz — UrhG), § 13. Bundesministerium der Justiz: [https://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_urhg/englisch\\_urhg.html](https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html).
5. Code de la propriété intellectuelle, Art. L121-1. Légifrance: [https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article\\_lc/LEGIARTI000006278891](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006278891).
6. O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonuni, 10 va 18-moddalar. <https://lex.uz/docs/-1022944>.